

Næggj skaldsøga eftir Jens Paula Heinesen

Koparskríni

Føroya virknasta prosa-skald svíkir heldur ikki lesarar sínar í ár, men letur teir dusa sær í eini undirhaldandi skald-søgu. Mattas er á sei-a-bergi úti á Byrgistanga í Hoyvík, tá i> hann kemur fram á eitt líti helli. Í hellinum eru ein beina-grind og eitt koparskrín. Mattas hálvavegna sník-ir til hús úti á Reyni við skrínum, men torir ikki rættiliga at lata ta> upp. Á nátt kemur ein eldri ma>ur til hansara og bi>ur hann var>veita sín kærasta ognarlut. Næsta morgun sagar Mattas skríni> upp og kemur fram á eina rúgvu av skrivibókum.

Jens Pauli Heinesen

mann meiri enn einafer> og fær hann at krógva seg hinumegin klótuna. Jens Pauli Heinesen: Koparskríni>. Skald-søga. Permutekning: Vngálvur av Reyni. Mentunargrunnur Studentafelagsins gav út. 120 bls. kr. 160,00

hann hev> i rokna> við onkrum ørum dægríp-um – setur hann seg at lesa, og nú fáa vit søg-una um ein, sum vaks upp úti á Reyni í somu húsum, sum Mattas bæt> í. Onkrar persónar halda vit okkum kenna aftur, men høvu>strá>urin er lagnan hjá tí skrivandi, sum ger hann til dráps-

mann meiri enn einafer> og fær hann at krógva seg hinumegin klótuna.

Jens Pauli Heinesen: Koparskríni>. Skald-søga. Permutekning: Vngálvur av Reyni. Mentunargrunnur Studentafelagsins gav út. 120 bls. kr. 160,00

Tí>indaskriv frá Bókmentanevnd Bahá'ía í Føroyum: Fyri-lestrar í París

Ein næggj bók um Bahá'í trúna er komin í bók-handlarnar. Bókin eitur "Fyri-lestrar í París" og er eitt savn av røðum, i> persarin 'Abdu'l-Bahá, sonur mannin, i> grund-a>í Bahá'í trúna, helt á eini vitjan í París í 1911.

Frá tí, at hann var níggu ára gamal, hev> i har>a turkiska keisara-veldi> dømt hann til eitt lív stundum sum fangi og stundum sum útlagin, men tá i> hann var gam-al ma>ur, slapp 'Abdu'l-Bahá at enda úr fongsl-inum, og fór tá á eina fer> til vesturheimin at kunnna um Bahá'í trúna. Mong fólk vóru og læddu á røur hansara, og í París var> 'Abdu'l-Bahá fagna>ur sum "fri>arprofetur". Millum áhoyrararnar vóru triggjar kvinnur úr Bretlandi. Tær skriva>u røurnar ni>ur og góvu tær út í bók í 1912. Henda bók er sí>ani

tædd til nógv mál og er høgt mett, tí hon so einfalt grei>ir frá Bahá'í-læruni, frá hvussu tædn-ingarmiki> ta> er, at hvør í sínum lagi leitar eftir sannleikanum, hvussu samljó> er ímill-um vísindi og átrúna>, hvussu vit sleppa undan fordómum, hvussu øll fólkasløg kunnu sam-einast, og hvussu javni fæst millum kynini, og kanska fram um alt, hvussu umrá>andi ta> er, at átrúna>ur er kær-leiks- og gó>skukelda.

Ta> er Marianna Debes Dahl, i> hevur tætt "Fyri-lestrar í París". Bókin er prenta> á "Dimma-lætting", hon telur 196 sí>ur og kostar 112 kr. Bókmentanevnd Bahá'ía gevur út.

Spor

Frits Johannesen

Onkunt> ver>ur solei>is tiki> til or>anna, at hann ella hon hava sett djúp spor eftir seg. Her hevur or>i> spor tann tædning, at ta> er ein, sum hevur gjort vart við seg á onkran hátt t. d. í felagskapi, í bygðini, um-bor> á skipi: Hann var ein raskur ma>ur og gó>ur at vera saman við, ella tekur tú eina kvinnu, sum altí> rætti eina hjálpanði hond, har i> á stó>, kundi veri> sagt: Hon setti djúp spor eftir seg, hon rætti mongum eina hjálpanði hond. Ver>ur hugs> um politikk, her hetta eisini galdandi t. d. at Oluf Palme setti djúp spor eftir seg. Eisini tá i> norti> var> við kommunalan poli-tikk, vildi veri> natúrligt at onkur skara>í fram úr og hev>i eitt gott or> á sær og setti spor eftir seg.

Dooris Bloom, lista-kvinna fødd 1954 í Jo-hannesburg, hevur mála> ein málning, sum ber heiti>: Exclusively Worn by Chiefs (Einans borin av høvdingum). Myndin er stór: 175 x 465 cm, og er sum mangar myndir henn-ara ein frasnøg (bo>) við su>urafrikanskum sporum.

Sært tú myndina sæst beinanvegin, at her eru litir, i> eru tengdir at urgróti og oy>imarkarljósi. Ljós-a-brúnt ljós, sum ber reydlig-an dām við sær og í stø>um er ljóst skar er í myndini.

Stendur tú eina løtu fram-m-an fyri hesi frálíku mynd, siggjast spor í myndini, sum grei>a sína søgu. Doris Bloom sigur, at hon ikki hevur læst seg fasta í ávisum føstum sporum, men letur, tann sum hyggur fara við>ari á skaldskapinum — seta dām á mynduna við sínum tankum og hugsan, leggja sítt afturat í duldar-fulla, rúkandi skaldaeimin, sum er í teimum teknum og tekjum, i> røra seg í hesi mynd.

Me>an hugt ver>ur, kann myndin virka sum eitt ikon — hon letur upp fyri tær eina

su>urafrikanska ver>, har farvegur av fótí førir aftur til urti>ina (hellumyndir). Høvdingar sita kring eldin á við>angi undir við>um lofti og hava sína kvøldsetu - grei>a frá farnum døgum - um kempur og kappar og brøgt teirra. Í onkrum helli situr høvdingin stillur, fri>-arligur og rættir hondina varisliga fram. Onkur træl-kvinna fer eftir onkrum gó>um løgi til ovastan.

Steinar og græti ver>a til fólk, stør høvd og kroppar, sum vaksa út úr oy>imark-arsandinum. Helli og bólt-steinar ver>a til dætr — áaross og krokudyllur. Eg haldi, myndin er sum am-bo>sbreddin á telduni — ein ikon, sum hevur ta> tekni> — "Opna" ella "Vis" og ver>ur fingurin settur á, so sært tú spor í myndini, og tú kanstuttan himpr leggja tín dām afturat, so er myndin tín.

Me>an hugt var> at hesi mynd rann í hugan komm-unuvali>. Nú er ta> so av. Eftir stendur ein mynd í huganum av kvinnum og monnum , sum hava veri> á tí kommunala skæggjanum í nakrar dagar. Ta> kennist eins sum við myndini hjá Doris Bloom, at øll val-evnini eru farin inn í tann kommunala ljóst morrey>a vøllin og eru bert tekn, tekin og spor eftir á hesi kommunalu bo>annar-mynd. Hugsar tú teg eitt sindur um, siggjast kallar og konur vappa, stinga strútín út undan onkrum steini, gar>i ella heyggi serliga tey, i> finga flestar atkvø>ur. Tey smæt>ast ikki

burtur, og halda seg at hava rætt til borgmeistara- ella bygðarrá>sformanssessin. Me>an onnur, ja, tey vilja bara vera har í kommunu-myndinini. Tey hava eins stóran tædning fyri heil-dina(myndina), sum høvd-ingurin hevur. Í tí demo-kratisku myndini hevur hann eina atkvø>u eins og øll hini.

Onkur er komin uppi, hevur fingi> so fitt av atkvø>um, at hann ella hon eru við>. Hóast tey ikki klára síni egnu við>urskifti — ikki kunnu brúkast nakrasta>ni, ja, so eru tey sloppin upp í part, lat okkum siga í tann morrey>asta partin, har tey skulu stæra mær og tær, hava okkara pening um hendi í hesi alføgru mynd. Møguleikin er eisini har, at tey heldur ikki duga at skriva, men tey eru við> og fáa kanska heldur ikki so stórt av atkvø>um. Jú eina-sta>ni stendur skriva: Fólk i> fær, tann tey velja.

Solei>is hevur veri>, og solei>is fer ta> algt, at ver>a. Einasta>ni stendur skriva>, at eingin treyt í so máta er fyri at ver>a upp-stilla>ur. Tú skalt bert vera limur í eini kommunu. Onkur limur hevur flutt seg úr eini kommunu í a>ra. Kanska fyri at stu>la onkrum valevni, ella at sleppa frá at ver>a upp-stilla>ur á síni egnu heim-rust.

Onkuna>ni siggjast kommunal valevni reka, ikki sey>, men reka fólk á valg. Bi>ja tey velja seg, tí so nógv stendur upp á spæl, at tey eru tann stóra komm-unala frelsan. Hetta er so fitt og ein demokratiskur rættur, tú hevur. Einki ilt um ta>. Um frelsan var stór ella lítil, vita vit ikki fyrr enn til næsta val.

Í grætunum hómost eisini tey valevni, sum ikki komu innum. Eitt sindur skuffa> kanska tey eru, men ikki so nógv, at lívi> stæ>gar upp. Tey eru eins og smílandi sum á>ur, og hava ta> kanska upp aftur betri enn tann, sum gongur við> ein-um borgmeistara í búkin-um, og má kasta burtur, tí sessurin var latin einum,

sum var komin í níggunda mána>a. Borgmeistara-fostri> er fari> oman eftir á og liggur steindeytt undir onkrum moldbakka, sum ein rukkulakki. Ligg so har.

Myndin gert meiri og meiri livandi, nú rópa nøk-ur upp um bólk. Summi vilja ver>a saman, men onnur vilja ikki ver>a saman__ saman um hvat?

Um tú skalt hava ein tvey-tumma ella trítumma vatn-lei>ing, ella eina breyt, um er 1,5 m ella 2 m brei>, ella ein barnagar>, sum rúma kann 20 børnum ella 22 børnum, eldrabæli við> 15 ella 18 fólkum, kei> við> at-løgu uppá 5m ella 17m dæpi ella berghol, sum eru so djúp og brei>, at alt kann rúmast í holunum. Vit skulu leggja saman við> granna- kommununa , nei, vit leggja ikki kommun-urnar saman, — men til endans so semjast valevnini antin at gera bólk ella ikki at gera bólk __ og velja sín bygðrá>forman(bgm.).

Ta> var ølligt at vera mi>skei>is í myndini. Sjógvarnir gingu høgt, og brotini vóru bæi> krøpp og brøtt, men tá i> tú nærk-ast í tí ni>ara, eystara partinum, stingur ein sei>valygn seg upp. Har leggja nógvir bátar og dyrgra. Sei>urin kastast, og øll eru samd og gla>, tí fri>ur valdar sjálvt í eini sei>valygn. Teir kommunalu bátarnir eru ikki sörir. Øll royna at fáa mest burturúr, hóast truplar samrá>ingar um formanssessir, nevndar-sessir og mál. Sporini hava veri> mong og tung, men sigast má, at tann komm-unala bo>annarmyndin hevur veri> so sprelliv-andi>__, og ta> er gott. Nú er bara eftir at syfta.

Hev>i onkur annar hugt at myndini hjá Doris Bloom, hev>i okkurt anna> komi> burturúr. Hetta var so ta>, i> lúrdi í græti og gróti hesa skammu stund framman fyri myndini: Exclusively Worn by Chiefs, sum kan siggjast á Vejle kunstmuseum.

Nr. 231 - 30. november 2000

Sosialurin

VI>MERKINGAR

Kommu<nu>vali>, kvinnurnar og tey bleytu vir>ini

Turi> Debes Hentze

Kommu<nu>vali> í Havn var rættiliga hart. Valevnini markera>u seg dugliga við> myndum og greinum,uttan at naka> beinlei>is valtema var -uttan kanska júst barnaansingin. Eisini a>ra-sta>ni í Føroyum tyktist barnaansingin at hava áhuga. Herumframt hóm a>ist ein spíri um, at hesafer> skuldu kvinnur veljast. Kvinnurnar hoyrast tá sosial mál eru á politíksu skránni ella kanska er ta> øvugt: kvinnurnar hava hesi mál við> sær, tá tær koma í politikk.

Neyvan er ta> so, at barnaansingin sum val-tema, er tekin um brei>a semju um, at kvinnurnar, um tær ynskja ta>, nú eins sjálvsagt og menninir skulu kunna gera seg galdandi á arbei>smarkna>inum við> teirri vir>ing hetta gevur. Tey batnandi fíggiarvi>ur-skiftini við> fleiri arbei>s-plássum sum hava brúk fyri fólk og óttin fyri avfólking av bygðasamfeløgum or-saka> av tørvandi arbei>s-megi, munnu vera ein eins stór orsök.

Líkamiki> hvør orsøkin er, er glei>iligt at hoyra svarinun frá uttanríkisrá>-harranum, á>renn eg gjørdi meiri við> máli>.

Tórbjørn fregnast eftir svári frá Elsebeth

Tórbjørn Jacobsen, *landsstærisma>ur í mentamálum.*

Gó>a Elsebeth Gerner Nielsen!

Tøkk fyri seinast. Nakrir frálíkir dagar í Reykjavík nú Nor>urlandará>í hev> i ársfund. Hugaligt at hitta nor>urlendsku starvsfelag-arnar, - solei>is um eina lei>.

Hin 1. september 2000 sendi eg tær 11 spurningar um tína stø>u til føroyskt mál, títt arbei>í fyri at tryggja føroyskum máli gó> kor & tínar ætlanir í hesum sambandi.

Sendi tær eisini eitt drúgt bræv, hari> eg greiddi tær frá, hví spurningarnir vóru settir.

Hetta var> ikki gjort til stuttleika. Tvørturímóti. Eg gjørdi hetta av tí heilt einfaldu orsök, at hetta hevur sera stóran tæning fyri mitt arbei>í og mínar framtí>arfyríreikingar, at fáa hesar spurningar svar-a>ar.

Hin 21. september 2000

Svarinun frá uttanríkisrá>-harranum, á>renn eg gjørdi meiri við> máli>.

Svari> frá uttanríkisrá>-harra Danmark og harvi> Føroya kom so umsi>ur hin 2. november 2000. Og hann ger ikki mætari enn tú. Svarar als ikki spurningun-um.

Og hetta er bara ikki nóg gott, Elsebeth. Sum fø-oykskur landsstærisma>ur í mentamálum má eg kunna fáa eitt skilagott svar uppá spurningar sum hesar.

Ta> ber ikki til, at danska stjórnin fyrst setir bævi> landsstætri> & løtgingi> til viks í hesum, fyri føroysku tjó>ina, so tæningarmála spurningi, og sí>ani noktar somiki> sum at tosa við> okkum um hendan spurn-ingin. Hetta snæfr seg hóast alt um okkara mó>urmál. Tá dæra>st ví eiga. Tjót>-arinnar absoluttu kjølfestu.

Tí fari eg hervi> at seta tær spurningarnar einafer> afturat, - og eg vænti mær eitt skjótt, greitt og væl undirbyggt svar. Ikki frá uttanríkisrá>harranum, - men frá tær.

ábyrgd, ikki fara í órøkt, um tær fara heimanífrá út at arbei>a. Tær skulu við> gó>ari samvitsu kunnu fara heimanífrá og koma heimaftur aftan á dagsins arbei>í og vita sær, at skil er á eisini tí heimliga.

Glei>ligt, at tær kvinnu-røddir sum hava veri> at hoyrt, sta>iliga hava gjort vart við> hetta og í valkamp-inum hava argumentera> júst við> hesum. Ein upp-prioritering av hesum við>-urskiftum kemur ikki fyrr-enn tey sum veruliga kenna tørvin á sín kropp gera vart við> hetta - og tey eru aloftast kvinnurnar.

Kvinnurnar skulu ikki halda seg aftur við> at markna>arføra seg sum politikkarakar við> hesum áhugamálum sum vøru, hóast tæm rættiliga ni>-urgerandi fyri bæi> sosial-mál og kvinnur í politíkki hevur veri> sagt, at "hasum kunnu kvinnurnar taka sær av". Og rætt er, at hasum eru kvinnurnar tær nærm-astu at taka sær av. Avger->in um at fara í politik sprettur hjá teimum flestu út frá persónligum áhuga-málum, ta> veri> seg vinnu, fiski, makt, skipum, arbei>sumstø>um, lønum, pengum, ítrótti o.a.og sjálvsagt er sama galdandi fyri kvinnur. Sosial- og

heilsuvi>urskifti liggja tætt uppat dagligdegnum hjá nógvum kvinnum, men vir>ingin fyri hesum er so sum so.

Tí kanska eitt høgt mál at seta sær sum kvinna at markna>arføra seg sum politikara við> teimum bleytu vir>unum. Kanska er ta> lættari fyri ein mann-ligan politikkara at geva teimum bleytu vir>unum ta> vir>ing, tey hava uppi-bori>. Men solei>is eigur ta> ikki at vera, tí á hesum økinum eru kvinnurnar tær serkønu. Bert mugu tær rokna við>, at um hesi vir>ini ver>a valtema til komandi løtingsval, sum tey plaga at vera, so sleppa tær ikki at eiga tey einsamøll. Men ta> ger minni, tí ivaleyst er av ørum málum eisini at fara undir.

Kvinnur eiga eins og menninir gera ta> at luttaka í politíkki út frá egnum áhugamálum. Ein gó> politísk við>-ger> og loysn av teimum bleytu økjunum betrar um umstø>urnar hjá kvinnum at luttaka í poli-tíkki á jøvnum føti við> menninar. Og enn liggur nógv á láni á hesum økjum, so her er nóg miki> at arbei>a við>.

Túsund takk fyri stu>ulin

Elin Lindenskov, *bæt>á>slimur* *www.lindenskov.com*

Eg vil við> hesum takka øllum tykkum 392, sum hava valt meg til hetta vali. At tit vóru so nógv, sum valdu meg, kenni eg sum eina dygga álitis-váttan á fërða politíkin seinastu valskei>ini. Hesafer> rakk flokkurin ikki so langt, sum vit vildu ynskt. Vit kunna bara sta>festa, at meiri-lutin av borgarnum í Tórshavnar Kommunu vildu hava borgarligt stæri.

Hóast hetta fekk Javn->arflokkurin eina líta framgongd í mun til vali 1996. Eg fari eisini at takka øllum tykkum 1438 sum valdu Javna>-arflokkin.

Kvinnurnar

Vit eru eisini serstakliga gla> fyri at kvinnurnar fingi> so stóran stu>ul. Á okkara lista eru kvinnurnar nr. 1, 3 og 4. Av øllum stemmumum sum Javna>arflokkurin fekk, fingi> kvinnurnar meira enn helmingin av atkvø>unum. So hev>i Javna>arflokkurin fing-i> eitt ella tvey umbo> afturat, so høvdu ta> veri> tvær kvinnur fleiri í bæt>rá>num.

Komandi 4 árin

Komandi 4 árin kemur Javna>arflokkurin, at ver>a í minniluta í bæt>-rá>num. Vit fara sjálv-sagt framhaldandi at

virva føroysku tjó>ina?

5) Um tú heldur, at stjórnin hevur bori> seg rætt at, hvat ætlar tú so at gera fyri at fáa hana at broyta sína avger>?

6) Um tú tekur undir við> framfer>ini, kanst tú so grundgeva fyri, hví tú tekur undir við> henni?

7) Kennir tú orsökirnar til, at danska stjórnin ikki við> bo>a altjó>a samfelagnum frá, at í Føroyum er føy>oykt tjót>armál og alment mál, hóast eingin lögfrøis-lig for>ing er fyri hesum?

8) Hvat hevur tú gjort fyri at virka fyri, at eitt at teimum málum, tú sum danskur mentamálará>harri umbo>ar – føroyskt – fær

eina gó>a rættarstø>u?

9) Hvat ætlar tú at gera fyri at tryggja føroyskum eina gó>a rættarstø>u?

10) Í hvønn mun sær tú ta> sum tína uppgávu, at tryggja føroyskum máli eina rættarstø>u, sum er í samsvari við> tann ment-anarliga veruleikan?

11) Danir í Føroyum hava ógvuliga við>fevnd málslig rættindi – og solei>is vilja vit, at ta> eisini skal vera frammyvir. Hvat ætlar tú at gera fyri at tryggja føy>oy-ingum í Danmark málslig rættindi?

Við> ynskjum um eitt skjótt svar.